Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2019-01-23

LS 2017-1532

Regionstyrelsen

Motion 2017:78 av Stellan Hamrin (V) om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet av en ny råvattentäkt för regionen

Föredragande regionråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Stellan Hamrin (V) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion om att utreda framtida havsnivåer i Saltsjön och Mälaren samt att utreda och planera för möjliga alternativa råvattentäkter.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

Motion 2017:78 av Stellan Hamrin (V) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande.

Regionrådsberedningens motivering

I Stockholms läns regionala utvecklingsplan (LS 2015-0084), fastställs målet om att Stockholm ska vara en resurseffektiv och resilient region, med förmågan att kunna hantera och förebygga störningar i form av bland annat klimatförändringar. Därtill kommer att samverkan mellan privata och offentliga aktörer behöver utvecklas för att kunna skapa en vattenförsörjning som kan stå emot klimatförändringar, samt att kommunerna runt Mälaren, regionala organ tillsammans med staten ska hitta lösningar för framtida havsnivåhöjningar.

Ansvaret för att utreda havsnivåer ligger hos statliga myndigheter, och i detta sammanhang även berörda kommuner runt Mälaren. Av detta skäl anser regionrådsberedningen att motionen ska anses besvarad.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2017:78
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 8 november 2018
Tillväxt och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 26 oktober 2018

Irene Svenonius

Gustav Hemming

Gustaf Drougge

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab
Malin Örnjäger

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2018-12-11

LS 2017-1532

Regionstyrelsen

Motion 2017:78 av Stellan Hamrin (V) om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet av en ny råvattentäkt för regionen

Ärendebeskrivning

Stellan Hamrin (V) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion om att utreda framtida havsnivåer i Saltsjön och Mälaren samt att utreda och planera för möjliga alternativa råvattentäkter.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2017:78
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 8 november 2018
Tillväxt och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 26 oktober 2018

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår att regionfullmäktige beslutar följande.

Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Motionären föreslår landstingsfullmäktige att besluta att utreda framtida havsnivåer i Saltsjön och Mälaren samt att utreda möjliga alternativa råvattentäkter i länet.

Mot bakgrund av att ansvaret för att utreda havsnivåer ligger hos statliga myndigheter och berörda kommuner runt Mälaren samt att Länsstyrelsen förväntas presentera den regionala vattenförsörjningsplanen i december 2018 anser förvaltningen att motionen ska anses besvarad.

Bakgrund
Stellan Hamrin (V) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion i vilken fullmäktige föreslås besluta att utreda havsytans framtida nivåer i Saltsjön och Mälaren, att utreda olika tekniska lösningar för att skydda Mälarens och Saltsjöns stränder från översvämningar samt att tillsammans med berörda kommuner utreda alternativa råvattentäkter.

Motionen har remitterats till tillväxt- och regionplanenämnden.

Överväganden
I RUFS 2050, Stockholms läns regionala utvecklingsplan (LS 2015-0084), fastställs målet att Stockholm ska vara en resurseffektiv och resilient region som har en utvecklad förmåga att förebygga och hantera störningar bland annat i form av klimatförändringar. För länets vattenförsörjning medför framtida klimatförändringar en rad utmaningar, exempelvis kan torka till följd av vattenbrist på sikt öka risken för saltvatteninträngning i brunnar. Mälaren, som är primärvattentäkt för drygt två miljoner människor i Stockholms län, hotas även av ökad risk för saltvatteninträngning i och med den förväntade höjningen av havsnivån, vilket påverkar Mälarens framtida funktion som dricksvattentäkt. Kopplingen mellan Mälaren och Saltsjön blir därför allt viktigare när klimatet förändras samtidigt som befolkningen i länet ökar.

En pågående åtgärd för att trygga dricksvattenförsörjningen är ombyggnationen av Slussen. Nya Slussen ska, när ombyggnationen är klar, ge en högre avtappningskapacitet från Mälaren och samtidigt minska risken för översvämningar fram till cirka 2100.

I RUFS 2050 framhålls att samordning och samverkan mellan både offentliga och privata aktörer behöver utvecklas för att åstadkomma en hållbar, resilient och robust vattenförsörjning som kan stå emot klimatförändringar. Tillväxt- och regionplanenämnden påpekar i sitt yttrande att Region Stockholm saknar mandat att initiera motionärens föreslagna åtgärder. Nämnden hänvisar också i sitt yttrande till de centrala ställningstagandena i RUFS 2050 vad gäller tekniska försörjningssystem och menar att ansvaret att utreda havsnivåhöjningar ligger hos statliga myndigheter och berörda kommuner runt Mälaren. För att säkra länets vattenförsörjning behöver länets kommuner enas om fler lämpliga reservvattentäkter vilket bör ske inom ramen för den regionala vattenförsörjningsplanen som Länsstyrelsen ansvarar för att ta fram. Den regionala vattenförsörjningsplanen förväntas vara klar i december 2018 och

Region Stockholm har medverkat och bistått med underlag genom tillväxt- och regionplaneförvaltningen.

I mål och budget 2018 (LS 2017-0452) anges att inom ramen för genomförandet av RUFS 2050 ska en klimatfärdplan arbetas fram. Klimatfärdplanen ska tillsammans med Region Stockholms miljöprogram utgöra en bred grund för regionens klimat- och miljöarbete. Landstingsfullmäktige beslutade i juni 2018 att återremittera framtaget förslag till klimatfärdplan.

Mot bakgrund av ovan anser förvaltningen att motionen ska anses besvarad.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet att anse motionen besvarad har inga ekonomiska konsekvenser.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Carl Rydingstam
Chef ledningsstaben

Beslutsexpediering:
Akt
Tillväxt- och regionplanenämnden
Regiondirektörens stab

Godkänd av Malin Frenning, 2018-12-11

Ankom
Stockholms läns landsting
2017 -12- 05
Dnr LS 2017-1532

Stockholms läns landsting

2017:78

Stockholms läns landsting
2017-12-05

Motion av Stellan Hamrin (V) om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet en ny råvattentäkt för regionen

Bakgrund

Klimatförändringen har inneburit att temperaturen stigit med omkring 1 grad och havet med 0,2 m (årligen nu 3,4 mm). Temperaturhöjningen blir i Sverige minst 4 grader med ökat frekvens och intensitet av skyfall och därmed större flöden i vattendragen. Men vi får också i vårt län perioder med värre torka och lokal vattenbrist än idag och med kraftigt stigande havsnivåer.

Regionens planering har hittills utgått från SMHI:s bedömning om en översta havsnivå år 2100 på + 0,5 m i Stockholmsområdet. Denna har länge ifrågasatts och planeringen i Göteborg och Skåne utgår från högre nivåer. SMHI meddelade i våras att deras bedömning exkluderade utvecklingen på Grönland och vid Antarktis. I somras framkom att SMHI nu återtagit sin tidigare bedömning och överlät åt berörda byggherrar att själva bedöma frågan. Detta har bekräftats vid samtal med SMHI.

US National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) har i en rapport i Januari 2017 meddelat USA:s regering att en samlad bedömning visar att den övre sannolika havsnivån är 2100 blir + 2,5 m (+ 2,0 m inkl. vår landhöjning). Niels Bohr Institutet (Prof. Aslak Grinstedt) har 2013 gjort en liknande bedömning i en rapport till Danmarks regering beträffande Östersjön.

Konsekvenser

Alla hittills fattade beslut vad gäller byggande vid vatten har baserats på SMHI:s felaktiga bedömning. Detta inkluderar den nya konstruktionen i Nya Slussen för Mälarens avbördning, som maximalt klarar + 0,5 m och ska fungera i 100 år. SMHI:s återtagande av sin bedömning innebär att grunden för både domen och konstruktionen som sådan nu har fallit

Enligt NOAA:s bedömning kommer Mälaren, som genomsnittligt bara ligger 0,67 m över Saltsjön, att kunna påverkas av saltvatten och höjda nivåer redan runt 2050. Detta kan vid korta, enstaka tillfällen ske redan idag. Runt 2030 kan havet stiga lika mycket som landet och därefter ökar risken allt snabbare för varje år. När Saltsjön för ofta och/eller under för långa perioder står i nivå med Mälaren stoppas all sjöfart och sjöns avrinning förhindras. Då kan Mälaren stiga med 24 cm/dygn och risken ökar dramatiskt för att väderbetingade havsnivåhöjningar påverkar Mälaren. Vad som då händer har inte utretts.

Dessutom innebär detta att den nödvändiga maximala avbördningen från Mälaren på 2 000 m3/s inte kan realiseras. Redan idag är detta möjligt enbart vid nivåskillnader mellan Mälaren

och Saltsjön på 1,22 m (normalskillnad är 0,67 m). När Saltsjön runt år 2030 börjar stiga snabbare än landet sjunker den maximala avbördningen allt snabbare.

Mälaren kommer att bli en havsvik oanvändbar som vattentäkt. Frågan är bara när? NOAA:s bedömning visar att detta sker långt tidigare än planerat. Långsiktigt kan detta inte förhindras, men tidpunkten kan senareläggas genom olika tekniska lösningar. Detta behöver utredas snarast möjligt samtidigt som de beslutade åtgärderna måste granskas. Utformningen av Mälarens avbördning till Saltsjön har en direkt koppling till vilka övriga åtgärder som vidtas och måste således beakta dessa olika val.

Regionen behöver under alla omständigheter p.g.a. havsnivå-höjningen en ny vattentäkt inom överskådlig tid. Precis som Skåne sedan 30 år tar vatten från sjön Bolmen i Småland bör Mälarregionen överväga ett vattenuttag från Vättern. Vättern riskerar dock idag att bli recipient för en av världens största metallgruvor (Norra Kärr) och Flygvapnet planerar att tiofaldiga sina skjutningar i sjön. Det kan därför finnas anledning att bevaka och engagera sig också i dessa frågor. Bra och tillräckliga, alternativa vattentäkter för regionen saknas.

Havsytans höjning innebär storskaliga omställning för hela regionen. Det leder dessutom till allvarliga konsekvenser för T-banan runt Gamla Stan, för lågt liggande vägar med lokaltrafik och för skärgårdstrafiken.

Med hänvisning till ovanstående föreslås Landstingsfullmäktige besluta

att *Landstinget omedelbart låter utreda Saltsjöns och Mälarens högsta sannolika nivå under perioden fram till år 2100 utifrån senaste vetenskapliga bedömningar och med ett risktagande på 5, 1 och 0,1 %.*

att *Landstinget utifrån svaret på punkt 1 ovan begär att SMHI i samarbete med Havs- och Vattenmyndigheten och Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap snarast utreder olika tekniska lösningar för att fram till 2050 och 2100 så långt möjligt skydda Mälarens och Saltsjöns stränder från översvämningar.*

att *Landstinget baserat på svaret på punkt 1 ovan i samarbete med berörda kommuner snarast utreda alternativa råvattentäkter till Mälaren och på bästa möjliga sätt bidrar till att dessas vattenkvalité inte försämras.*

Stellan Hamrin (V)

§ 109
Motion (2017:78) av Stellan Hamrin (V) om havsytans framtida nivåer och ny råvattentäkt

TRN 2018–0018

Ärendebeskrivning

Stellan Hamrin (V) har inkommit med en motion (2017:78) till landstingsfullmäktige om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet av en ny råvattentäkt för regionen. Anledningen är att den förväntade havsnivåhöjningen riskerar att bli större än SMHI:s bedömning och att Mälarens framtid som dricksvattentäkt därmed är hotad. Ärendet har handlagts av Tillväxt- och regionplaneförvaltningen och stämts av med avdelningen för Säkerhet och beredskap på Landstingsstyrelsens förvaltning.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2018-10-26
Förslag till yttrande, 2018-10-26
Motion (2017:78) av Stellan Hamrin om att fastställa havsytans framtida nivåer och ny råvattentäkt

Förslag och yrkande

Ordförandes förslag om bifall till förvaltningens förslag.
V-ledamotens förslag till beslut att bifalla motionen, bilaga 1

Proposition

Ordförande ställer de både förslagen mot varandra och finner att nämnden bifaller ordförandes förslag.

Beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar

att avge yttrande till landstingsstyrelsen över motion (2017:78) av Stellan Hamrin (V) om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet av en ny råvattentäkt för regionen enligt bilagt förslag till yttrande, bilaga 2

att yttrandet överlämnas till landstingsstyrelsen.

Reservation
V-ledamoten reserverar sig till förmån för sitt yrkande.

VÄNSTERPARTIET

FÖRSLAG TILL BESLUT
2018-11-08

TRN 2018-0018

Tillväxt- och regionplanenämnden
Ärende 10

Remiss - Motion 2017:78 av Stellan Hamrin (V) om att fastställa havsytans framtida nivåer och planera skapandet av en ny råvattentäkt för regionen

Vänsterpartiet uppskattar förvaltningens och den borgerliga minoritetens i grunden positiva inställningen till motionens innehåll och ser fram emot ett gemensamt agerande i frågan framöver.

Stockholms läns Landsting blir fr.o.m. 1.1.2019 Region med utökat ansvar enligt följande: *"Stockholms läns landsting får nu det övergripande ansvaret och en samordnande och stödjande roll i arbetet med att utveckla Stockholmsregionen. Landstinget ska ta ett regionalt ansvar för de frågor där Länsstyrelsen nu är den samlande aktören."* Därför anser vi att landstinget måste ta sitt ansvar i frågan om havsytans framtida nivåer och vattenförsörjningen på allvar och bifalla motionen.

Med hänvisning till ovanstående föreslås tillväxt- och regionplanenämnden besluta

att bifalla motionen.

YTTRANDE
2018-10-26

TRN 2018-0018

Motion om havsytans framtida nivåer och ny råvattentäkt

Inledning

Stellan Hamrins (V) har inkommit med en motion (2017:78) till landstingsfullmäktige om att fastställa havsytans framtida nivåer och en ny råvattentäkt. Tillväxt- och regionplanenämnden har ombetts att yttra sig och överlämna sitt yttrande till landstingsstyrelsens förvaltning. Svaret har stämts av med avdelningen Säkerhet och Beredskap på Landstingsstyrelsens förvaltning.

Synpunkter

Stellan Hamrins (V) motion om dricksvattenförsörjning i ett långsiktigt perspektiv lyfter en aktuell fråga. I RUFS 2050 finns ett mål om att Stockholmsregionen ska vara en resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp år 2050. I målet beskrivs bland annat att Stockholmsregionen ska ha en väl utvecklad förmåga att förebygga och hantera både okända och kända störningar i form av klimatförändringar, kriser, katastrofer eller resursknapphet. För att uppfylla målet behöver frågan om havsnivåhöjningen hanteras. Hamrins förslag till beslut ligger dock till stora delar ligger utanför Stockholms läns landstings mandat.

I Stockholms län är framför allt länsstyrelsen ansvarig för regionens klimatanpassningsarbete. Bland annat har länsstyrelsen tagit fram rapporter om nya Slussen och dess reglering samt om Mälaren och Saltsjön i ett långsiktigt perspektiv.

I enlighet med de centrala ställningstaganden som finns i kapitlet Tekniska försörjningssystem i RUFS 2050 anser förvaltningen därför att frågan om att utreda havsnivån och hitta tekniska lösningar på havsnivåhöjningen ligger hos staten tillsammans med regionala organ och kommunerna runt Mälaren. Vad gäller att utreda alternativa vattentäkter anser förvaltningen att länets kommuner bör överväga fler lämpliga reservvattentäkter och säkerställa att dessa inkluderas av vattenskyddsområde.

Frågan om alternativa vattentäkter ingår i länsstyrelsens arbete med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län. Syftet med den regionala vattenförsörjningsplanen är att säkra dricksvattenförsörjningen i Stockholms län fram till år 2100. Den beräknas vara klar i december 2018. Landstinget har medverkat i arbetet genom tillväxt- och regionplaneförvaltningen.

En avgörande fråga för Stockholms län, och för hela Mälardalsregionen, är om Mälaren kan fortsätta att användas som primär vattentäkt efter 2100. Länsstyrelserna runt Mälaren har tidigare efterfrågat att regeringen ska tillsätta en större Mälarutredning som tar hänsyn till både dricksvattenfrågan och andra intressen kring sjön. Landstinget anser att tillsättandet av en sådan utredning fortsatt är aktuell. Stockholms läns landsting som ansvarar för regionplaneringen i länet kan bistå länsstyrelsen med kunskapsunderlag i genomförandet av ett sådant uppdrag.